

Literatura

1. **Bogaj A.** Szkoła w społeczeństwie obywatelskim. W: A. Bogaj, S. M. Kwiatkowski (red.) Szkoła a rynek pracy. PWN, Warszawa 2006.
2. **Domański H.** Struktura społeczna. Wydawnictwo Naukowe «Scholar», Warszawa 2007.
3. **Fraisse P.** Podręcznik ćwiczeń z psychologii eksperymentalnej, PWN, Warszawa 1960.
4. **Hilgard E. R.**: Wprowadzenie do psychologii, PWN, Warszawa 1967.
5. **Okoń W.** Nowy słownik pedagogiczny. Wydawnictwo Akademickie «Żak», Warszawa 2001.
6. **Pieter J.**: Słownik psychologiczny, Ossolineum, Warszawa 1966.
7. **Raclaw M., Trawkowska D.** Samotne rodzicielstwo. Między diagnozą a działaniem. Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2013.
8. **Skorny Z.:** Poziom aspiracji i jego determinanty, «Przegląd Psychologiczny», 1970, nr 20.
9. **Ścisłowicz M.** Aspiracje edukacyjne rodziców a osiągnięcia szkolne ich dzieci. WSP im. Jana Kochanowskiego, Kielce 1994.

Михал Квятковський. ОСВІТНІ ПРАГНЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті подано результати досліджень освітніх прагнень учнів старших класів середніх шкіл Польщі та України. Виявлено схожість і відмінність результатів між двома групами, які могли б забезпечити відповідну точку для подальшого, більш широкого й ґрунтовного дослідження.

Ключові слова: освітні прагнення; мотиви вибору напрямку навчання; педагогіка роботи; психологія роботи.

Mykhal Kviatkovskiy. EDUCATIONAL ASPIRATIONS OF POLISH AND UKRAINIAN YOUTH: COMPARATIVE ANALYSIS

The article presents the results of research educational aspirations of pupils in upper secondary schools in Poland and Ukraine. It is revealed similarities and differences between the two groups of results which could provide a starting point for further, wider and comprehensive research.

Keywords: educational aspirations; reasons for choosing the direction of education; education work; psychology work.

Рецензенти:

С. Мешальський – д. хаб. гуман. н. у галузі пед., проф. звич.

С. Сисоева – д. пед. н., проф., чл.-кор. НАПН України

Стаття надійшла до редакції 01.11.2015

Прийнято до друку 26.11.2015

УДК 37.013.74/371.134:378(438+477)

Алла Загородня
ORCID ID 0000-0003-2418-1670

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНІ: КРИТЕРІЇ ПОРІВНЯННЯ

Автором розкриваються критерії порівняння професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі та України. Автор доводить, що проблема професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах є комплексною та вимагає узгодження зусиль представників різних навчальних курсів і дисциплін, щоб сформувати системні уявлення про феномен ефективності, умови, критерії, чинники її підвищення, методи вимірювання.

Ключові слова: економічна освіта; концепція дослідження; освіта; педагогіка порівняльна; професійна підготовка.

Вступ. В умовах стрімкого розвитку економіки, швидких темпів глобалізації та інноваційних змін кожне суспільство прагне забезпечити свою конкурентноспроможність на світовому ринку інтелектуальних ресурсів. Тому реформування освіти з метою забезпечення якості освітніх послуг у сучасних умовах швидкоплинних евороінтеграційних процесів стає пріоритетом освітньої політики більшості країн світу.

Метою статті є висвітлення та обґрунтування критеріїв порівняння професійної підготовки

фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі та України

Критерії порівняння професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі та України. Проблема професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах комплексна. Необхідно узгоджені зусилля представників різних навчальних курсів і дисциплін, щоб сформувати системні уявлення про феномен ефективності, умови, критерії, чинники її підвищення, методи вимірювання.

Критерії ефективності (англ. *criteria of effectiveness*, пол. *kryterium efektywnosci*) – виміри або контрольні показники, які застосовуються для оцінки досягнення стандартів ефективності. Критерії ефективності, як якісні показники, характеристики або величини стандарту для оцінки ефективності студента показують, наскільки повно студенти відповідають очікуванням того, що вони повинні знати та вміти робити, що виражається в рівнях або балах (Васильук А. В., 2013, с. 86).

Слово «критерій» грецького походження. Енциклопедичні видання пропонують такі тлумачення цього поняття: критерій – це ознака, що є основою класифікацій (Педагогический словарь, 2008); критерій – це правило, ознака, на основі якого можна робити висновки про достовірність чогось (Энциклопедический словарь Брокгауз и Эфрона, 1991); критерій характеризується як певна ознака, на основі якої здійснюється оцінювання будь-якої характеристики, рівня сформованості певного структурного компоненту (Енциклопедія освіти, 2008, с. 434).

С. О. Сисоєва на основі аналізу польських наукових досліджень визначає такі критерії ефективності, запропоновані нею для оцінювання функціонування системи професійної підготовки (Сисоєва С. О., 2009, с. 219):

- операційні, які пов'язані з організацією і протіканням основних процесів діяльності і виражають і закономірності їх розвитку, і результат щодо досягнення цілей або реалізації окреслених потреб;
- економічні, які пов'язані з величиною (вартістю) позитивних ефектів (корисних) і негативних (накладів), що виражають корисність системи щодо основної діяльності (зі створення, із надання послуг та ін.) – їх називають симулянтами і дестимулянтами;
- критерії інформаційні, які пов'язані з організацією системи і перебігом процесів інформаційних, що виражають вплив цих процесів на поведінку системи;
- критерії технічні, котрі пов'язані з готовністю елементів системи, особливо технічних засобів, що виражають вплив техніки на поведінку системи;
- критерії експлуатаційні, які пов'язані з функціонуванням засобів діяльності, що виражають вплив функціонування засобів діяльності на здатність системи до ефективної дії в окреслених межах часу.

Коваль Т. І. обґрунтувала критерії ефективності професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів, які характеризують рівень їх мотивації до неперервного учіння з інформаційних технологій (критерій мотивації), рівень одержаних професійно спрямованих знань, умінь та навичок з інформаційних технологій (когнітивний критерій), рівень сформованих комунікативних, творчих і аналітичних умінь щодо виконання професійної інформаційно-комп'ютерної діяльності (професійно-діяльнісний критерій).

Критерій мотивації до неперервного учіння з інформаційних технологій оцінюється такими мотиваційними чинниками: бажанням виконувати професійну інформаційно-комп'ютерну діяльність; інформаційними потребами щодо постійного пошуку інформації в мережі Інтернет та постійного ділового спілкування з використанням мережних засобів зв'язку; прагненням до лідерства у використанні в професійній діяльності новітніх технічних і програмних засобів; потребою в постійному самонавчанні, саморозвитку та самовдосконаленні у сфері інформаційних технологій; сформованими матеріальними потребами та сольними інтересами щодо неперервного процесу учіння з інформаційних технологій.

Когнітивний критерій ефективності професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів оцінюється змістовими та операційними показниками. До змістових показників віднесено: повноту і ґрунтовність викладу знань з інформаційних технологій; термінологічну коректність; логічність викладу знань з аналізом та узагальненням матеріалу; розуміння застосування знань з інформаційних технологій на практиці. До операційних показників віднесено правильність та самостійність виконання професійно спрямованих завдань репродуктивних, логічних, продуктивних та аналітичних рівнів складності, якість їх оформлення в електронному вигляді та термін (темп) їх виконання.

Професійно-діяльнісний критерій ефективності професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів оцінюється показниками професійної інформаційно-комп'ютерної комунікативної, творчої та аналітичної діяльності. До показників професійної інформаційно-комп'ютерної комунікативної діяльності віднесено вміння «спілкуватися», тобто працювати в інтерактивному режимі із системною оболонкою MSWindowsta пакетами прикладних програм; працювати в інтерактивному режимі локальної інформаційно-комп'ютерної мережі сучасного офісу; використовувати засоби електронної пошти, IP-телефонії і чат (від англ. – chat); вести діалог та користуватися інформаційно-пошуковими системами в середовищі мережі Інтернет. До показників оцінювання професійної інформаційно-комп'ютерної творчої діяльності віднесено вміння: творчо відбирати зміст ділових документів під час їх створення у інформаційно-навчальному середовищі; швидко та з фантазією оформляти ділові документи з використанням графічних можливостей комп'ютера; легко вирішувати економічні, статистичні та фінансові задачі в інформаційно-навчальному середовищі; творчо застосовувати мультимедійну інформацію для створення веб-сторінок, Інтернет-реклам, баз даних сучасного офісу, комп'ютерних презентацій, автоматизованих робочих місць менеджера тощо. До показників оцінювання професійної інформаційно-

комп'ютерної аналітичної діяльності віднесено вміня: одержувати статистичні чи змістовні характеристики об'єкта дослідження з використанням інформаційних ресурсів мережі Інтернет; аналізувати, систематизувати й узагальнювати інформацію під час досліджень певної проблеми із застосуванням засобів інформаційних технологій; за допомогою засобів інформаційних технологій здійснювати експертну оцінку та діагностику об'єкта дослідження; легко виявляти протиріччя, досліджувати і порівнювати його переваги та недоліки (Коваль Т. І., 2008, с. 21-23).

Аналіз порівняння професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі та України здійснювався за такими критеріями: інституціонально-мережевий; організаційно-ступеневий; змістово-процесуальний.

Було обґрунтовано показники, що розкривають зміст кожного критерію.

Перший критерій – інституціонально-мережевий – визначається такими показниками, як:

1. Мережа вищих економічних навчальних закладів Республіки Польщі та України.
2. Моделі професійної підготовки фахівців економічної галузі.
3. Ступені професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі
4. Типи кваліфікацій фахівців економічної галузі.

Другий критерій – організаційно-ступеневий – визначається такими показниками, як:

1. Заклади та форми підвищення кваліфікації фахівців економічного профілю.
2. Організація навчання впродовж життя.

Третій критерій – змістово-процесуальний – визначається такими показниками, як:

1. Зміст професійної підготовки фахівця економічного профілю.
2. Форми і методи підготовки фахівців економічної галузі.
3. Академічна мобільність (внутрішня та зовнішня).

Перший критерій – інституціонально-мережевий.

1. Мережа вищих економічних навчальних закладів Республіки Польщі та України.

В Україні професійна підготовка фахівців економічної галузі здійснюється у таких навчальних закладах:

- коледжах, які діють як самостійні навчальні заклади, або як структурні підрозділи економічних чи класичних університетів; термін навчання знаходиться в межах 2-4 років, отримання ступенів вищої освіти: молодший бакалавр-бакалавр;

- академіях чи університетах – вищих навчальних закладах, які здійснюють спеціальну економічну підготовку фахівців з різних напрямів науки; термін навчання знаходиться в межах 4-6 років, передбачається організація навчання з метою отримання освітньо-професійних ступенів: бакалавр-магістр.

2. Моделі професійної підготовки фахівців економічного профілю.

Професійна підготовка майбутніх фахівців економічного профілю в Україні здійснюється за найпоширенішою паралельною моделлю підготовки.

Паралельна модель побудована за принципом паралельності вивчення всіх складових навчальної програми впродовж усього терміну підготовки майбутнього фахівця в умовах вищого начального закладу.

Професійна підготовка майбутніх фахівців економічного профілю у Республіці Польща здійснюється за паралельною, інтегрованою та послідовною моделями.

Відповідно до інтегрованої моделі вивчення складових навчальної програми здійснюється як одночасно, так і у взаємозв'язку одна з одною загалом на професійно доцільних темах та через інтеграцію теорії з практикою.

3. Ступені професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі.

Слід зазначити, що в Республіці Польща та в Україні існують спільні підходи щодо ступенів професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі, які зумовлені освітніми інтеграційними процесами та введення двоступеневої підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.

Документи Болонського процесу, підписані представниками європейських держав, регламентують структуру циклів вищої освіти, а саме двоциклічність, її уніфікованість одночасно зі збереженням національних особливостей. Перший цикл – початковий (undergraduate), другий цикл – завершальний (graduate). Перший цикл дає змогу отримати ступінь бакалавра, другий – магістра. Після закінчення аспірантури (post graduate) здобувається ступінь доктора наук (доктора філософії).

Необхідність повернення до двоциклічної освіти продиктована, звичайно, не прихильністю до традицій, а, насамперед, потребами сучасного ринку праці, індивідуальними потребами студентів і академічними потребами закладів освіти. Важливою перевагою структури ступенів «бакалавр – магістр» є те, що ця структура є визнаною в багатьох країнах світу. На Гельсінкському семінарі (16-17 лютого 2001 р.) було зафіксовано, що ступінь «бакалавр» є кваліфікацією вищої освіти, для здобуття якої необхідно 180-240 залікових кредитів (ECTS). Термін навчання на здобуття цього ступеня має складати 3-4 роки. Було також зазначено, що ступінь «бакалавр» можна здобути як у традиційних університетах, так і у професійно-орієнтованих закладах вищої освіти.

Поняття кваліфікації «магістр» у документах Болонського процесу трактується як додаткова чи післядипломна освіта, здобута на основі успішного засвоєння рівня бакалавр. Тривалість навчання становить два роки, під час яких значна увага приділяється практичній діяльності та стажуванню в європейських країнах. Ступінь магістра дає право займатися в подальшому науковою діяльністю а також продовження навчання в докторантурі.

Ступінь магістра – академічний ступінь, отриманий особами, які завершили навчання та виявляють майстерність в специфічній галузі знань або сфері професійної практики. У межах галузі, що вивчається, випускники володіють ґрунтовними знаннями з теоретичних і прикладних тем відповідно до обраного фаху; навичками максимального аналізу явищ та процесів, критичної оцінки та здатністю професійного застосування; спроможністю вирішувати складні професійні проблеми та виконувати окремі види діяльності.

Висновки. Таким чином, розкриваючи критерії порівняння професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі та України, можемо зробити висновки, що проблема професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах є комплексною та вимагає узгодження зусиль представників різних навчальних курсів і дисциплін, щоб сформувати системні уявлення про феномен ефективності, умови, критерії, чинники її підвищення, методи вимірювання.

Література

1. **Бабушко С. Р.** Сучасний стан професійного розвитку фахівців як складової неперервної освіти: аналіз законодавчої бази України / Світлана Ростиславівна Бабушко // ScienceRise 02/2015; 2(1 (7)). DOI: 10.15587/2313-8416.2015.37393.
2. **Васильюк А. В.** Педагогічний словник-лексикон (українсько-англо-польський) / Алла Васильюк, Мацей Танась – Вид. 2-ге, уточ. й доповн. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2013. – 224 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Энциклопедический словарь Брокгауз и Эфрона в 12 т.: биографии. – М.: Сов. Энциклопедия, 1991. – Т.1. – 799 с.
5. **Коваль Т. І.** Теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів : дис доктора пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київ, 2008. – 44 с.
6. Педагогический словарь: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / под ред. В. И. Загвязинского, А. Ф. Закировой. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 352 с.
7. **Сисоєва С. О.** Неперервна педагогічна освіта: сучасні парадигми та технології їх реалізації / С. О. Сисоєва // Матеріали виїз. засід. наукової школи з проблем творчості і технологій у неперервній професійній освіті (Хмельницький, 14-16 травня 2009 року): наукове видання; за ред. С. О. Сисоєвої. – Хмельницький, 2009. – 339 с.

Alla Zagorodnya. KSZTAŁCENIE ZAWODOWE NA RZECZ SEKTORA GOSPODARCZEGO W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I UKRAINIE: PRÓBA PORÓWNANIA

Autorka przedstawia kryteria porównania kształcenia zawodowego na rzecz sektora gospodarczego w szkołach wyższych w Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainie. Twierdzi, że problem kształcenia zawodowego dla sektora gospodarczego jest złożony i wymaga koordynacji działań różnych kursów i dyscyplin, w celu stworzenia warunków realizacji, kryteriów, czynników wzrostu oraz metod pomiaru.

Słowa kluczowe: edukacja ekonomiczna; koncepcja badania; edukacja; pedagogika porównawcza; kształcenie zawodowe.

Alla Zagorodnya. PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS OF ECONOMIC SECTORS IN POLAND AND UKRAINE: COMPARISON CRITERIA

The author reveals the criteria for comparison of professional training in the field of economic higher education institutions of the Republic of Poland and Ukraine. The author argues that the problem of professional training of the economic sector in higher education is complex and requires coordination of efforts of various courses and disciplines, to form an idea of the phenomenon of system performance, conditions, criteria and factors of its increase, methods of measurement. The author defines performance criteria as measurements or benchmarks used to assess achievement of efficiency standards. Performance as quality indicators, performance or value standard for evaluating the effectiveness of the student show how well students meet expectations of what they should know and be able to do that is expressed in levels or points. The analysis by research indicates the following performance criteria for the evaluation of the functioning of training: operating relating to the organization and flow of basic processes and patterns and express their development; economic, related to the size (value) of positive and negative effects (runs); Information related to the organization and how the system processes the information, expressing the impact of these processes on the system behavior; safety-related elements readily system, particularly technical means to express the impact of technology on the behavior of the system; performance related to the functioning of credit.

Keywords: economic education; concept of study; education; comparative education; professional training.

Рецензенти:

С. Сисоєва – д. пед. н., проф., чл.-коресп. НАПН України
М. Чобітько – д. пед. н.

Стаття надійшла до редакції 4.11.2015

Прийнято до друку 26.11.2015